

ORGANUL

LUMINAREI.

Gazeta Beserecésca, Politica, e literaria.

Cu prè Gratiósa invoientia.

Sambata

Nr. IX.

1 Mart. 1847.

TRANSILVANIA.

CLUSIU, 4 Mart. s. n. In acésta di se tie-nù instalarea Rmului D. Moise Keserü Canonicu intru nóa marita deregatoria de Director ces. r. Liceului de in Clusiu; in care luara parte Exc. sale R. Comisariu, Gubernatoriulu Transilvanici, si Episcopulu R. Catolicu, precum si alti nenumarati dein Corpulu legislativu si gubernial de tota legea si starea, cu intregu Oficiolatu militariu. Exc. sa Episcopulu intru o cuventare latina deschise acesta serbatore, cetindu si ces. r. Decretu, si pre alesulu barbatu recomen-dandulu a tota academia; substitutulu pana aci Director si Profesor Jos. Bergai resigna in ma-n'a nou denumitului Directoriu acesta deregato-ria, pre care acel'asi laudatu barbatu o suscepù cu o cuventare clasica latina, ér' tinerimea aca-demica prein organulu unui nobilu auditoriu de jura Jos. Váradi salutà pre al seu nou Directo-riiu cu o cuventare caldurosa in limb'a ungure-sca, ér' sér'a atátu pre acest'a catu si pre Exc. sa D. Episcopu onorà cu o procesiune de faclii.

Clusiu, totu atunci. In Sied. XXXIX dein 4, si XL dein 5 Febr. se desbatù al 2 lea proie-ctu de lege urbarial, care suna despre benefi-ciurile, ce afara de folosurile mosii-loru urbariale se mai cuvinu colonului. Proiectulu acest'a impartinduse in trei ramuri: despre pasiune in comune, paduri, si trestie,— in Sied, de in 4 Febr. proponenduse prein Exc. Sa Presidentele ramulu de antáiu pen-tru pasiune, debaterile nu se inchiaro pana in a doa di, candu Exc. Sa proiectulu Deputatului Humedorei modificatu prein al Albei de giosu e-nuncià ca conclusu a Dietei intr'acestu intielesu: „Pentru vitele coloniloru, in catu va suferi puse-tiunea si intenderea localitatiloru, se se dé locu de pasiune de ajunsu, de in care pentru vitele de trasu, cu scirea si invoirea domnului pamen-tescu, se se rumpo o parte de in contentulu de pasiune, unde si vitele de trasu domnesci se po-ta pasce, ér' afara de vitele de trasu pe acestu contentu la nici o vita alta nu e ertatu a se pasce. Intr'acele locuri inse, unde si almintrea pa-siunea e pucina, de cumva domnulu pamentescu ar pofti a ise desparti competenti'a, are voe de a o midiu-loci pe calea comisiunei executive, de sine intieleguenduse, cumca dupa despartirea compe-tentiei domnului pamentescu dein pasiune, ori ce vita mai multu nu are voe de asi pasce pe pa-

siunea satesca.“ Er' checa, dupa care acesta de-spartire e de ase face, cu tote ca s'au recunoscu-tu lips'a ei, se amandà la debateri preliminarie. Dupa aceea luanduse inainte al 2 lea ramu: de-spre paduri, dupa pucine debateri, Exc. sa e-nuncià proiectulu Deputatului Albei de giosu cu pucina modificare ca conclusu dietal intr'acesta forma: „Unde se afla paduri anume pre partea comunitatiloru urbariale despartite si pan'acum folosite, in posesiunea acestor'a si de a ci in co-lo se voru aparà acelesi comunitati, remanendu inse domniloru pam. si pentru aceste paduri dre-ptulu de priveghiare in catu e imprematu cu si-tem'a paduresca. Colonulu ce nu va socoti ace-sta priveghiare se va pedepsi pe calea deregato-riei ce se va radica in urm'a articuliloru urbari-ali; ér' de cumva aste paduri s'au mancatu, pre-paditu, seau se voru manca, prepadit, domnulu pamentescu subtu nici un stometu nu se indeto-resce a mai dá alta padure. Era unde pana acum nu s'au ruptu padure pentru coloni despartitu, ci dein padurea domnesca avura datina in comune de ase folosi, spre incetarea a mai multoru plan-sori de in partea coloniloru urmate dein asta fo-losentia, detorieca Comisiunei executive de urbariu va fi, pre calea togmelei a rumpe de in padurile in comune folosite o parte pentru coloni; seau déca togméla n'ar fi cu putentia, la poft'a dom-nului pamentescu si la dorirea comunitatei urba-riale, se faca asta ruptura; intr'amendoa casurile luandu amente aceea, ca ce se va rumpe spre de-spartit'a folosentia a coloniloru se fia amesurata dupa folosentia pana acum, si mai mica se nu fia, dreptulu de priveghiare remanendu si atunci pe lenga domnulu pamentescu. Ori ce edificii se voru fi aflându acum pe mosiile urbariale, dupa puterea legei se concedu intru proprietatea colo-niloru, si pre in aceea tota indetorieca domnului pamentescu de aci inainte de a da lemne de lucru fara plata de totu incéta. In padurile rupte sau rumpende pentru coloni dupa §§ 2 si 3, ghiande-ritulu stà intru intrega voea coloniloru; ér' cu beneficiulu ghiandaritului in padurile domnesci potu se traésca numai dupa otogméla facuta cu domnulu pamentescu.—La al 3 le ramu pentru trestia ne radicându se nici o debateri, se ac-ptà proiectulu Comisiunei sistematice.

—Sciri dela Viena anuncia, cumca rescumpa-riile roboteloru si decimeloru in urm'a de nou esi-tului Ces. R. Patent (Nr. IV) se incepura, si dupa interesulu de ambe partile a domniloru si rustici-

loru apromite un progresu curendu. —Ducerea ghiacei de pe Dunare la Viena si Posoniu fu mai nepericulosa de câtu se asteptá.

PRINCIPATELE ROMANESCI.

BUCURESTI, 13 Febr. Astadi se supuse Camárei proiectulu celu nou al Scoleloru, pentru al carui infientiare se ceru pe totu anulu 850,000 lei si o data pentru totu de aun'a unu 1/2 milionu pentru zidiri noa de scola. (G. de Tr.)

JASI, 14 Febr. In Sied. adharei dein 11 ale acestia ce ceti cu Oficiu Domnescu proiectulu Comisiunei atingatoriu de reform'a scoleloru si se adoptá de Adunare in Sied. dein 14 Febr. (Alb. Rom.)

Braila, 25 Ian. Gazet'a vieneze inscientieza, cumca in Anglia se togmira 300 de nái (corabii) spre adusulu bucateloru cumparate si cumparânde in porturile Galatiului si Brailei. Banculu Angliei dede afara spre provisionirea Irlandei si a peninsulei 7 milioane p. st. seau 120 milioane doadiceri, dein care o mare parte valúá drumulu catra principate, de unde afara de aceea se esporta gráu si cucuruzu la Francia, Italia, Elvetia si Ungaria, unde pretutendinea se semte lipse.

A N G L I A.

LONDON, 4: 16 Febr. Ministeriulu Russel trecú preste un crisis, cei amenentiá esistentia de in partea protectionistoru. Lord G. Bentinck propuse un bill inaintea Camarei Comuniloru pentru infientiarea drumurilor de fieru in Irlanda, care erá se custe Statului a prope la 40 milioane p. st. Deputatii de in Irlanda dupa patriotismulu conosciutu aloru negresitu erá se ajútore acestu planu, ce afara de ce erá apromitiatoriu de folosuri pentru Irlanda, dá si midiloce de a ajuturá seracimea muritoria de fome ocupândui cu lucruri intru interesulu publicu. Ministeriulu inse, cu toate cá seintiá folosulu unui asemenea asiementu, si ecu totulu plecatu a dá Irlandiei tota ajutorentia cuvenita intr'aceste tempuri de nefericire generare, se sparia la calcululu de osuma de bani asia mare, dein care se prevedea ca o parte insemnata va se intre intr'alte pungi nu cui e destinata; si dupa alte sacrificiuri ce face Statulu pentru Irlanda, se infiora a luá atat'a responsabilitate pre sine, pe lenga ce ca meritulu erá se fia intregu al opositiunei. Deputatii Irlandii, ce suntu recunoscatori ministeriului de acum, dar' si buni patrioti, nu vrea nici scapatarea ministeriului nici lapedarea unei ocaсии asia favoritore pentru patria. Ei vrea a tempurezá. Ci Lord John Russel se declará netedu, ca starea seau caderea ministeriului e legata cu starea seau caderea billulu acestui si ca desbaterile numai de catu vrea se se incépa, si ministeriulu si-ajunse scopulu. Fric'a de a vedé resturnatu un ministeriu amicu pana a nuse intari de catru parlamentu mesurele provisorie juate de acestu ministeriu pentru Irlanda, si greutatea de ase intemeia curundu un altu ministeriu atatu de amicu ca acestu de acum, induplecá pre Irlandiani, si bilululu lui L. Bentinck se lapeda in noptea de 14: 16 febr. cu o mare maioritate. R. Peel votá cu ministeriulu, carele acum e mai sicuru de consistentia sa de cum pana aci. L. Bentinck aduna numai 118 pentru billulu seu. Ministeriulu avú 204 voturi.

I T A L I A.

ROMA, 4: 16 Febr. Santi'a sa noulu Pontifice incepu a visitá Beserecele si monastirile Romei in 8—14 ale aceiasi, incependu dela Archibasilic'a Lateranului pana la beserec'a, Bibliotec'a si Archivulu secretu a Vaticanului. In Biblioteca fu cuprinsa S. sa de custodii Laureani si Molza, carora le multiemi pentru amorulu cu carele senevoiescu intru crescerea si conserbarea acestii prea avute biblioteci; ér' in Archivu, care contine cele mai celebre sirare monumente dein istoria pontificia, de Marino Marini Prefectulu Archivului. (Dupa D. di Roma).

T U R C I A.

Constantinopole, 18: 20 Jan. Gazet'a Statului turcesca publica un articulu, prein care unei societati de armeni scimbatori de bani supusi ai Portii dein cei mai insemnati negutiatori lise da un privilegiu pe 10 ani de a intemeia o comunicatiune intre Constantinopole si Adrianopole prein midiloculu unei linii de carutie de postia, fara de a fi opritu cineva si cu alta ocasieme a se folosi pre acea linea, de va voi.—Focurile, intr'aceceasi capitala, sunt acum prea dese, si nu trece di de vreo cateva septamani, in care senu se audia strigete de focu; asia de curundu arscra la 100 de case in Scutari, si pre atatea in Pera; care unii le socotescu ca efectele unei adenci interitari asup'a Veziriului Resid-basi'a, cu a carni idei civilizatorie turcii imbetraniti fanatici nici intru un modu nu se potu impacá. (Dupa G. de V. si A.)

S T A R E A I N V E T I A T U R E I

in Scotia.

In Nr. trecutu aduseramu inainte proiectulu ministeriului anglescu de reformarea Scoleloru. Astadi impartasimu un extractu despre starea a celor'a in Scotia dupa un articlu de in Gaz. Un. de Augsburg.—

„Nicairi musta invetiatoriulu mai tare si mai aduncu plecatu suptu tiranismulu elementulu strainu ca aici. Starea educarei e nemesuratu de giosu. Numele celu mare ce sil'au castigatu Scotia, ca tie-ra de invetiatura, are de al multiemi Scoleloru latinesci parochiale, in carele pruncii si pruncele invetia latinescu, adeca: a decliná, si conjugá. Studiele clasice la universitate stau in nemica alt'a decatu in splicarea Clasiciloru curatu gramaticésca, si nu se pote omulu destulu mirá audindu de atatea ori acolo repetienduse intre dascali si discipuli intrebarile despre e a su si genu, ca intru un tirociniu nemtiescu. De intru aceste universitati, unde vacantiele studentiloru sunt de cate 6 luni, esu barbatii tuturoru facultatiloru. Si cu tote ca unii de intreaccia in unele ramuri au aratatu lucrari insemnate, dein disele inse se vede apriatu, cumca institutele publice si anume Scolele academice trebue se fia forte defectuose. Theologii sunt mai cu alegere usiori; cu ceva latinia provediuti vinu dela scolele parochiale; grecesce sciu cei multi atat'a catu si Sanscritice (adeca: nemica); evreesce si profesorulu dela universitate intielege numai pucinu,“ etc. etc.

DETERMINARI

mai de aproape despre planetul celu nou.

Descoperirea planetului celui nou, care, precum amu insemnatu in unulu dein Nrii trecuti, s'au numitu Neptunu cu furc'a cu trei corne, e asia de singulare in genulu seu, si asia de onoratoria pentru poterea mintei omenesci: catu sicecitoriloru neastronomi inca le va fi lucru placutu a cunosce mai de aproape acestu evenimentu astronomicu; ca ci la ésta descoperire nu venira deintru antâiu prein prinderea cu simtirea, ádeca vediendu planetulu, nici prein intemplantu, ci singuru prein puterea mintei, carea strabate tote adancurile naturei. Trasurile cele mai de frunte dein descoperirea estui planetu sunt cam acestea: vediendu renumitulu geometru Le Verrier cá tablele lui Bouvard despre cursulu lui Uranu nu se invoescu cu observatiunile mai vechie si mai noue, supuse la o noua cercetare elementele si turburarea cursului lui prein Joe si Saturnu causata, si dein o strensa alaturare a elementelor lui cu observatiunile inainte si dupa anulu 1781 (in care s'au descoperitu Uranu) facute, scose la lumina, cá locurile, in carele s'au vediutu mai de multe ori acestu planetu, neci de cátu nu se potu uní cu orbit'a, ce aru trebui s'o aiba dupa influenti'a ce o are asupr'a lui Sorele, Joe si Saturnu, si prein urmare cauta se mai fia inca unu planetu necunoscutu pan'acumu, care produce acea turburare in cursulu lui Uranu. Lucrulu stá acumu intr'aceea, ca acea propunere dein legile greutatiunei de Newton (I. Niutu) stabilite, carea dicea,, dein datele elemente a doi planeti se deduce imprumutata turburare a cursului loru," se se intorca si dein obserbatele turburari ale cursului orecarui planetu, cari nu se potu esplicá dein influenti'a planetiloru cunoscuti, se se deduca esistenti'a si orbit'a unui planetu necunoscutu inca. Deci pornindu Le Verrier dupa acesta lege, desparti cu o agerime nespusa influenti'a ce o are asupr'a lui Uranu Sorele, Joe, si Saturnu, de influenti'a planetului necunoscutu inca, si mai pre urma prein calcularea sa determiná locul, in care trebuie se se afle planetulu necunoscutu, cu atát'a acuratecia, precumu se vediu dein epistol'a de 23 Septembrie 1846 ce o tramise Dr. lui Galle, cátu é'iaru in acelu locu, ádeca in departare de 600—700 de milioane de mile deincolo de Uranu, fu aflatu, care profetatori'a lui maiestria l'au fostu insemnatu.—Orbit'a lui nu se pote defige acuratu dein obserbatiunile in Germani'a, Franci'a, Angli'a, Rusi'a si Itali'a facute, pentru invoirea loru totusi se pote luá ca aprosimativa cea determinata de Dr. Galle, care e: 24 Sep. Berlinu.

Lungimea de midiu-locu	326° 58' 23. 5"
Inaltimea	131 1 10. 8
Inclinatiunea	1 52 51. 5
Radi'a orbitei	30.0388
Cursulu de midiu-locu de o di	21.5517

Mas'a i-o aflá Le Verrier $\approx 1/9300$ si dein aceea presupunendu desimea asemine cu alui Uranu, deduse diametrulu $\approx 3''.3$.—Aceste-a sunt pre scurtu cáte se sciu de noulu planetu; determinari mai chiare despre elementele si miscarea lui vonu capetá pote in venitoriu. Condecoratiuni pentru stralucit'a descoperire sosescu autoriu-

lui dela Domnitori si dela societatile invetiate dein tote partile.

CATOLICISMULU IN ANGLIA.

Miscarile religioase ce continuéza in acestu Statu protestanticu sunt mai insemnate, de catu se nu meriteze intrega luarea a minte si aceturu mai indiferenti. Noi estragemu de intru un articulu a Gaz. Univ. asupr'a acestui obiectu atat'a, catu sese pota conosce si inceputulu si starea de acum a acestoru miscari.

„Acum de multi ani, incepe, se prepara in sinulu beserecii anglicane o resturnare generare, a caruia simptome dein tempu in tempu in multe forme se vedu, si arata acelu mare procesu de frementare in care astadi se afla viati'a beserecésca in Anglia. Pre candu in Germania Protestantismulu atatu in mass'a poporului catu si la cei culti, cu tote nevoentiele sectelor ortodoxe si protectiunea mai inalta, de ce merge, mai multu se pléca catra Rationalismu si totu mai multu se departa de fundamentulu crestinatatei positive, in Anglia de in contra reactiunea vietii religioase se descopere intru un modu mai cu totul contrariu: de ora ce aici nu numai o parte tare a poporului ci si multe singuratece capete eminente prein invetiatura si scientie, de ce merge, mai multu se apropia de ortodoxismulu vechi besereci crestinesci de in al 3lea si 4lea seculu, si se pléca catra invetiatur'a parentiloru apostolesci, candu dein contra numai unele clase a poporului, intre care adeveratu o mare parte a statului de midiu-locu mai avutu, se dau dupa principiile rationalistice ale protestantismului dein Europa. Acestu fenomenu jace adunca intemeiatu atatu in caracteriulu catu si in spiritulu poporului anglicanu. Precum in istori'a politica a Angliei se cunosce o tendentia determinata, care determineza ambletulu intemplantiloru dein launtru si formarea relatiuniloru constitutionale, ádeca reverenti'a catra tote asiedimintele pre istoria intemeiate, sustinerea drepturiloru si insociriloru corporative, de aci starea nemiscata a unei aristocratii pline de influentia si pe lenga aceea o multime de corporatiuni cu vechi drepturi, statute si libertati, municipiuri cu constitutiuni si privilegiuri proprie, fara de ase impedecá, prein acésta recunoscere a celoru vechi, adeverat'a libertate a statului si a individuuului. Asia seau intru asemenea formata si determinata se aretá si se arata pana asfadi viati'a poporului anglescu pe tienutulu religiosu si beserecescu.

Pe candu Reformarea in contienutulu Europei dela inceputu resturná totu edificiuulu ierarchiei, sfermá vechile scaune episcopesci precum statutele de in besereci si ferestrele zugravite de intr'insele, si formá o besereca seau mai bine o administratiune beserecesca cu totul noa,—poporulu anglicanu si aci remase mai multu in formele vechi, si mai multu in doctrine de catu intru asiediminte cuprinse reformarea; togm'a precum pre tienutulu politicei doctrinele libertatii aflara recunoscere si acceptare, candu dein contra asupr'a caracteriului revolutiunei sfermatoriu a tote si reformatoriu, cu cuventulu si cu arm'a se pusera in contra. Intregu edificiuulu ierarchicu, precum pre incetu dela antái'a in florire a crestinatatii se desfasurá si formá, remase a ci in form'a sa: Metropolit, Episcopi, Capitule cu ai sei Capitulari si Canonici, decime si anca o forma de disciplina

beserecesca. Numai catu Capulu politicu al statului, dela carele singuru se urdi reformarea, se facu si capu nou beserecii, si asia lipsi capulu corpului vechiu, seau mai binei pusera altulu pre umeri. Firesce, prein acést'a totu organismulu beserecescu veni intru impedecare, circularea sangelui cea datatoria de viatia se impedeca, si in loculu corpului viu se nascu mort'a forma abeserecei anglicesci. Beserec'a se facu sierb'a tronului si a statului; tota fienti'a ei sta deintru un nestecu de putere temporaria si spirituale, cultulu se fece obiectulu administratiunei, ritulu mesura politiale, si dogm'a—cei 39 articli—formula politica, un simbolu desiertu, pe care mii de omeni se jurau si se jura fara de scrupulu de cuscientia, fara de a crede intru infalibilitatea lui. Relegiunea se descinse de intru inaltimea ei intru un tienutu strainu caracteriului firescu al ei; ea se facu lege si se topi cu statulu intru o unitiune nefiresca. De aci acea strinsa sangerosa persecutiune asupr'a celoru de alte credentia, in carii de pururea vedeau criminosi in contr'a statului si a maiestatei. Fienti'a acestii besereci politice a Angliei, acestui de nou formatu institutu religiosu national, sta si sta intru o contradictiune insemnata cu individualulu caracteriu al Anglesului. Adeveratu, nice o natiune nu are dela fire o inima asia afundu religiosa ca cea anglesca, nici un'a atat'a ingretiosiare de asia numit'a irreligiositate, de cercari rationalistice pe campulu religiunei, de tota abaterea au departarea dela fundamentulu principiiloru crestinesci,—nici un'a atat'a reverentia catra temeiu credentiei crestinesci, catra Scriptura.

Acestu semtiu religiosu alu Anglesului sta, cum am disu, in contradictiune insemnatu cu politiculu caracteriu al beserecei anglicane. Acést'a cu a ei besereci desierte, cu a ei devotiune rece si intru tota form'a ei dein afara nu deschidea nici deschide sentiuriloru religiose crestinesci, ce inca ardu intru atatea animi, campu de a pute incepe o lucrare si spresiune loru acomodate; ea dein contra in locu de o edificare inaltiatoria le imple cu ore care infiorare santa de catra desiertare (horror vacui), ce cure rece pre in sufletu si anîma. Preotimea era si este cufundata in nevoentie lumesci, dupa starea ei cea lumita; ea se facuse o Clase politica, ce de totusi pierduse deinaintea ochiloru scopulu ei originariu; pentru ca in locu de a vietui intra poporu si pentru poporu, ea vietuesce despartita de poporu si pe greutatea poporului. La acea se adause intinderea rationalismului, ce incepû a scuturâ colomnele dogmei beserecesci; er' dein partea invetiatariloru un studiu mai afundu abeserecii vechi crestinesci, si in urm'a acestuia indoeli despre articlii fundamentali ai credentiei anglicane, pre carea dein di in di incepura a o socoti ca un dictatu potentiosu a unui tiranu; in urma o cercetare mai nepartinitoria pe campulu istoriei patriei loru, alesu a istoriei reformatiunei, pre in care glori'a, cu care asia indelungu erau dedati a incongiura capetele eroiloru reformati anglescî, in bucâti se resipi, si acestia acum intru tota goletatea misiè se in facisara ochiului cercatoriu. Cu intristare si durere vediura si semtira acést'a cele mai nobile si strabatatorie inimi a natiunei; eisemtira, câ re-

formatiunea, in locu de a intemeiâ o besereca nationale anglesca, despicara natiunea intr'atatea partide religiose cate texturi de a scripturei se afla si esplicari; ei recunoscura cumca articlii beserecii loru nu au fostu fructulu a cercari scientifice si studii teologice, ci numai donulu unui Despotu cu dusi; ei luara aminte, ca poporulu de ce mai multu se cufunda in nesemtire si indiferentia religiosa, pentru ca nu aflâ nici o sternire dein afara; si cautara cu doru in pregiuru dupa un mantuatoriu si ajutatoriu. Si togm'a in acestu tempu se intempla, candu principiile de o tolerantia umana, care dupa trei seculi de o orba si impietrita nesuferire si-facura cale, si pe campulu politicu si-serbara triumfulu in bilulu de emanciparea Catholiciloru: si Catholicismulu, carele pana aci infricatu trebuia sese ferésca de lumin'a dilei, curatu searatâ in ochii a totu poporulu, cultulu d. dieescu silu tienû in publicu, capelele de pre in unghiuri ascunse le parasî, besereci si Catedrale splendide edificâ, si maretiu si-radica caruntulu de betraneticu capu de asupr'a poporului, a caruia strabuni in 16 seculi ise inchinasera si dupa aceea in doi seculi lu-trimisera in exil. Ei vediura pe partea beserecei catolice o viatia si nevoentia loru pana aci necunoscuta, si multor'a lise parura tote intru o lumina cu atat'a mai frumosa, cu catu fusesera mai negre colorile, cu carele pana atunci infacisiasera catholicismulu. Preotii catolici se aratara cu multu mai zelosi pastori a comunitatiloru sale, de catu superbulu si incarcatulu cu averi cleru anglicanu, si mai cu alegere ca amici mangaitori a poporului; ei vietuiaru in midiu-loculu comunitatei loru, vietuiaru intra si cu poporulu de in care era esitu. In susi poporulu era, intru alaturare cu multu mai zelosu intru implinirea detoriloru sale religiose, mai numeroase impartasirile sacramentelor, mai splendide serbatorile, mai avutu cultulu d. dieescu, mai insemnatore ceremoniele ce impleau beserecile; si se para multor'a, ca spiritulu vechiu crestinescu dein seculii de antaiu locuesce in micile capele si noale catredale ale Catholiciloru. Ce era mai firescu la o asia vedere, decatu ca multe suflete adeveratu crestinesci, defectulu de oparte, si plinulu de cea palta, numai singuru scaderiloru in formele dein afara ale beserecei anglicane si avutiei acelor'asi in beserec'a catolica le ascrieau? Cese para mai firescu dara unoru suflete ca acestea, de catu câ beserec'a anglicana, deca nu de totu a o reformâ, macar se o reduca mai apropede acelu ideal vechiu crestinescu, precum stetuse in Anglia inainte de secululu XVI?

Indreptare. La Nr. VII. p. 31, col. 2, lin. 6 de in giosu, au intratu: 1783 in locu de 1483.

Inscientiare.

De mai multe parti intieleguendu ne placea de a vedé Archivulu apromisu tiparitu cu slove, ne determinâramu a pune giosu eugetulu de al' publicâ ca foie distincta, ci vomu continuâ a dá Suplemente de in tempu in tempu, in catu ne voru ertâ impregiurarile, cum annu inceputu. —Un paragrafu mai lungu dein 'Principia' neputenduse rumpe, remase pentru Nrulu venitoriu.

Estractu de

Legea de apararea proprietății literare și artistice asupra publicării, rețiparirii, și contra-facerei nelegiuite. (Capetu)

§ 17. În cazuri meritabile de o specială luare a minții, precum întru favoarea autorilor, editorilor, de opuri de știință și arte împreunate cu însemnate spese, restempurile de aparare prein acesta lege concésă autorului, și eredității lui ori altor îndreptățiți se poate întinde dein partea deregătoriei statului în forma de privilegiu încă și preste legiuitul restempu la un număr mai mare de ani.

Privilegiul acestă înse trebuie a se castigă înainte de capetulu editiunii opului, și acestu restempu pre foiea titlului cartii a se arătă, seau de nu se pote acéstă, prein foile periodice ale provinciei, în carea esi opulu, ase face cunoscutu.

§ 18. Actele ne midiu-locitu dela Guberniulu statutui esite, dupa publicarea lor au apararea în contră rețiparirii până cându dela acelăsi guberniu nu se va sterge.

Asemenea restempu de aparare preste restempulu legiuitu voru avé și tote acele opuri, dein carele de sine se vede, cumca la demandarea guberniului și cu reserbarea îndelungei aparării au esitu.

§ 19. După implinirea restempului de aparare legiuitu ori îndelungatu, seau și mai curundu deca nici erede nici altu urmatoriu în dreptulu autorului nu se afla, opurile de literatură și arte se potu rețipari și refigură în ori ce formă, înse remanendu oprita tota înscientiarea de astu scopu, mai înainte de implinirea acelu restempu.

§ 20. Adăa editiune seau publicare a unui opu se va bucură de asemenea legiuita aparare asupră rețiparirii ca cea antăia, înse fara patimirea dreptului de a puté rețipari pre cea de antain, după ce restempulu legiuitu dela antăia a ei esire au trecut. Aceeasi are locu pentru tote celelalte editiuni relate la cele mai de înainte.

§ 21. Aprobatiunea prein censura spre tipare seau ori ce înmultire nu pote sierbi de mantuentia, cându se va adevéri, ca s'au întemplatu o rețiparire seau refigurare neiertata.

§ 22—24 (Suna érași de opuri musicale și dramatice).

Sectiunea 3.

Determinari despre pedepsele ce sunt a se luá, și dreptulu de desdemnificare.

§ 25. Pentru rețiparirea nelegiuita și tota înmultirea seu imitarea în togm'a socotita, afara de confiscarea esemplarelor aflânde, tipareloru, versariloru etc., de desfacerea formelor culese, și în catu pentru opurile de arte, de cumva nu voru fi acceptate de nedreptatitulu după cele atinse în §§ 29, și 30, stricarea tableloru, pietrilor, formelor și altor obiecte, ce numai spre implinirea acestor înmultiri erau destinate, celu ce au preparatu unele ca acestea, seau sciendu au ajutat la acéstă se va pedepsi în bani dela 25 fl. până la 1000 fl. carii la întemplantarea neputentiei de a plati în bani se va întorce în pedepsa de închisore proporționata (§ 26); și după pedepsirea celu pucinu de doa ori pentru asemenea prevaricari, după mesur'a împregiurariloru se va puté adauge și pierderea castigului de acestu modu.

§ 26. În catu pentru proporțiunea între pedeps'a cu bani și cea cu închisore se va tiené acéstă mesura, catu sum'a de 25 până la 100 fl. se va socoti în togm'a cu închisorea dela o septamana până la o luna; sum'a de mai multu ca 100 fl. până la 400 fl. cu închisorea de un'a până la 3 luni, și sum'a de mai multu ca 400 fl. până la 1000 fl. cu închisorea dela 3 până la 6 luni.

§ 27. Autoriului vre unui opu, nedreptatitu pre în înmultire oprita precum eredității urmatorilor lui în dreptu, se cuvine încă dreptulu de a pofți desdemnificare, și ca asia se socotesce pretiulu esemplareloru ce lipsescu dein înmultirea nelegiuita fara de ase esclude înse și alte pretensiuni de rebonificare.

Er' deca sum'a esemplareloru acestii înmultiri nu se pote sci, atunci numărulu esemplareloru lipsitore e de ase determiná după calitatea împregiurariloru și cu luarea a minții la parerea celor întielegatori și a deregătoriei dela 25 până la 1000.

Aceeasi modalitate de a socoti dănnulu de a se rebonificá are locu preste totu și atunci, cându o editiune a opului originaria legiuita încă nu s'au facutu (§ 4, a și 6), și învoirea cu frumosulu presupusa într'al 2le punctu al §lui 29 nu au avutu locu.

§ 28. Editoriului unui opu desdemnificare după determinarile §lui de în susu numai într' atătă se cuvine, în catu numărulu esemplareloru produse prein nelegiuita înmultire și lipsitore nu trece numărulu esemplareloru opului originariu aflânde spre vendiare. Rebonificarea pentru esemplarele întrecarorie se cuvine autoriului și urmatorilor lui în dreptu. În tota întemplantarea editoriulu are de a da fara plata autoriului atatea esemplarie originarie, cate lui s'au rebonificatu, seau într' altu modu ase întielege cu elu. Într' aceea drepturile împromutate ale autoriului și editoriului se detérmina prein Contractulu de editiune.

§ 29. Esemplarele confiscate și celelalte obiecte (§ 25), de cumva dănnificatulu nu ar vre ale acceptá întru socotel'a cuvenitei rebonificari, înse cu rebonificarea speselor nencungiurate spre castigarea loru cea materiale și nendoitu facute de rețiparitoriulu, sunt supuse întogm'a la o înmăncare cu totulu, catu se va arată judecat'a în putereai legiuita. Asisi-derea stă în voea dănnificatului a se întielege cu rețiparitoriulu pentru un onorariu, cându rețiparirea unui manuscriptu ori editiuni se faci înainte de esirea editiunii legiuite originarie; pre în care înse se întemeieza un contractu de editiune, ce împiedeca confiscarea dar' nu și continuarea începutei cercari nici pedeps'a legiuita.

§ 30. Celu ce se negutiatoresce sciendu cu produse de rețiparire au alta înmultire în togm'a socotita (§ 12), afara de confiscarea aflateloru esemplarie, e de ase pedepsi în bani dela 25 până la 1000 fl., seau la întemplantare de neputentia de a plati cu pedepsa de închisore proporționata (§ 26), și la întemplantare de repetiri mai de multe ori, după împregiurari și cu pierderea negutiatoriei.

La rebonificare îndetoritu e acestă întogm'a cu celu ce întemeieza înmultirea oprita. Esemplarele

confiscate se strica, de cumva nedreptatitulu nu va se le accepteze in socotéla pretensiunii sale.

§. 31—2 (despre musicale etc. intr'acel'asi intielesu).

Sectiunea 4.

Despre deregatori'a cercetatoria si procedura.

§ 33. Calcarile acestii legi ce are de scopu apararea proprietatei literarie si artistice, canise calcari grele politiale vinu de ase cercá si ase pedepsi de deregatorii politicesci, si in catu pentru procedura precum si prescriptiune si alte determinari influitoare intru cercare, pedepsa si rebonificare voru veni in aplecare prescriptele P. II. dein Cartea legeri pentru pedepse de in 3 Sep. 1803, in catu adeca prein acésta lege altu ce contrariu nu s'au ordinaru.

Candu va fi trebuentia de parerea a omeni intielegatori, acestia ce voru alege la opuri sci-entifice de intre scriitori, invetiati si librari, la opere de arte deintre artisti, intielegatori la arte, negutiatori cu arte si musicalie.

§ 34. Pasirea la midiu-locu a deregatorie cerctorie nu se va face de in oficiu, ci numai la post'a autoriului ne dreptatitu seau urmatori-loru lui in drepturi.

Retragerea plansorei dupa acum inceput'a preparare a cercetarei are efectulu seu dupa dreptu numai intru drepturile de desdammificare a cerutoriului, ér' nu si asupr'a incesi cercetarei si a pedepsei legiuite.

§ 35. Sequestrarea obiectelor calificate de a fi confiscate are de ase efectua la post'a cerutoriului fara intardiare, dupa ce calitatea autoriului (Comitentelui, intrepredictoriului, editoriu-lui) vre unui opu in sensulu § lui 1, si la intem-plate de lipse, tempulu esirei opului origina-riu se va fi demustratu.

Spre acésta adeverire nici un midiu-locu va-lidu dupa dreptu nu se scote afara. In specie la acea intem-plate se pote intrebuentia ca adever-entia la opuri literarie si cedul'a officiosa luata dela oficiulu revisoriu de carti al acei provincie in carea esi cartea, si la opere de arte publica-rea vre unui opu deplinitu prein foile periodice ale acei provincie adeverita cu crediamentu, seau un testimoniu in forma vrednica de credentia de-la vre un Institutu de arte pusu suptu privighi-area administratiunii Statului. —

Sectiunea 5.

Despre intratulu si cuprinsulu activitatei a-cestii legi.

§ 36. Acésta lege intra intru putere de in dioa publicarei ei pentru tote opurile esitore su-ptu implinirea prescrizeloru conditiuni fara ale-gerea intre natiunalitatea autoriului loru. Tote prescriptele mai inainte esite, acestia contrarie seau abatunde, prein aceea se punu afara de pu-tere.

§ 37. Acecasí vine de a se aplecá si intru favorea tuturoru pana acum asfandeloru si dupa dreptu publicateloru opuri originarie, cumca pre-intr'ins'a proprietatea literaria si artistica catra acelea, in catu dupa prescriptele pana acum tie-nute nu se va fi intensu la un spatiu mai inde-lungu, pentru diece ani dela publicarea acestii legi se va apará.

Numai o retiparire inainte de publicarea a-cést'a pe cale drepta inceputa au pe lenga pre-numerare anuntiata, seau alta immultire intog-m'a socotita, nu e supusa determinariloru ace-stei legi.

§ 38. Apararea aplacidata prein acesta le-ge asupr'a retiparirii si ori ce alta immultire ne-legiuita pe cale mecanica se concede si tuturoru opuriloru esitore in tienutulu Legamentului germa-nu literarie si artistice, numai cátu, ca se se po-ta luá la socotéla, trebue ase adeveri cumca con-ditiunile si formalitatile de lege prescise in sta-tulu federatu, in carele au esitu Originariulu, s'au implinitu.

§ 39. Opuriloru esite in tieri streine afara dein tienutulu Legamentului germanu, apararea dechiarata pre in acesta lege se va concede in mesur'a, dupa cum asemenea drepturi si opurilo-ru esite in tienutulu ces. r. austriacu voru fi a-securate prein legile Statului strainu.

ECONOMICE,

de intru un Jurnalul.

—Un gradinariu semená simburi de crastaveti in pulbere de carbuni, si avu cei mai frumosi crastaveti, ca nici o data pana aci. Carbunele nu numai tiene pamentulu resfiratu si umedu, ci si condeséza gazurile, prein care radecinele sugu ne midiu-locitu materia carbonica, ce e nutrimentulu celu de frunte a plantelor.

—Cei mai rei dusmani ai pepeniloru sunt furni-cele, spre a caror'a departare, nu e mai bine, ca a presará in giurulu stratului sau cuibului intru un cercu ca de 4 degete, carbuni pisati.

—Intre midiu-locele de ingrasiarea pamentului pentru pomi celu mai insemnaru e sarea; care tom'a de buna ora o présara pe giosu catu tie-ne circululu ramuriloru dela trupina in pregiuru. Deintre doi pomi de lenga olalta se afla, cá celu ingrasiatu cu sare facu pome si mai mari si mai dulci si mai aromatice, cá cel'alaltu.

—Ca se faca pomulu pome mai mari, trebue fa-cute gauri la radecin'a pomului impregiuru cu pociumpi de fieru ori de lemmu, si pe tempulu infloiritului si a cresterii trebue implute cu apa in tota dioa, catu tiene secet'a. Asta adapare si altoru arbori de gradina inca multu ajuta.

—In contr'a peduchiloru de gradina celu mai bu-nu remediu se crede ap'a ce remane dein spela-tulu vaseloru nici rece nici ferbinte; astoru inse-cte se pare ca nule priesce ap'a grasa si nu de totu curata.

—In Genf arend'a de pe tin'a ulitieloru cetatii aduce pe amu guberniului 7000 fl. Ea se intrebuen-tieza ca celu mai bunu gunoiu pe tiarina. In multe alte cetati costa inca pote mai multu, nu-mai ca se o care depre uliti. Medium tenuere beati, unde nici nu platescu, nici nu castiga ne-mica.

Pretiulu bucatelor.

In piatiulu Blasiniului, Joi 27 Febr. in c. m.

Grâu curatu, 1 fl. 8	xr.	mestecatu	— 52 xr.
Secara, — — —	40 xr.	Cucuruзу	— 46 xr.
Alacu — — —	16 xr.	Ovesu	— 24 xr.